

METODICKÁ PŘÍRUČKA

DiPo[®] – koncovky podstatných jmen

*olomoucké
didaktické
pomůcky*

*OLDiPo[®], spol. s r.o.
tř. Svobody 20
779 00 Olomouc
telefon: 585 204 055
mobil: 777 213 535
e-mail: oldipo@oldipo.cz
web: www.oldipo.cz*

*Mgr. Jiří Zibura – autor
Mgr. Lada Ziburová – recenzent*

VÝHODY POMŮCKY

- ✓ **škola hrou při vyučování** – dítě vnímá učení jako hru, alternativní způsob výuky
- ✓ pomůcka je vhodná pro žáky se specifickými poruchami učení
- ✓ **nenásilná forma výuky** – upoutání pozornosti dítěte, upevnění a opakování jeho v domostí netradičním způsobem
- ✓ **volba rychlosti práce** – respektování vlastního tempa dítěte v souladu s jeho aktuální úrovní
- ✓ **spolupráce žáků** – žáci mohou spolupracovat ve skupině, učí se komunikovat mezi sebou, učí se vzájemně si pomáhat
- ✓ **rychlé opakování** – možnost opakovat látku kdykoliv, jednoduchá manipulace s pomůckou, rychlé uložení pomůcky zpět do krabice, během krátké doby žáci procvičí velké množství učiva
- ✓ **práce s chybou** – dítě se učí pracovat s chybou, možnost opravy chyby, ponaučení se z chyby, přestává se chyby bát, nedochází k fixaci chyb
- ✓ **rychlá kontrola pomocí identifikačních znaků** – rozvoj zodpovědnosti díky vlastní kontrole a následná motivace k doplnění v domostí, rozvoj vlastní tvořivosti
- ✓ **provedení pomůcky** – příjemné grafické zpracování pomůcky a barevnost pomůcky zvýší zájem dítěte a upoutá jejich pozornost k učivu
- ✓ **usnadnění přípravy na hodinu učitelům** – učitel má k dispozici propracovanou, komplexní a efektivní pomůcku
- ✓ **pomůcky z řady DiPo® pomáhají rozvíjet** – základní percepční schopnosti, jemnou motoriku, prostorovou orientaci, mezismyslové vnímání, zrakové rozlišování, rozvojem tenásky dovedností, rozvojem jazykového citu a slovní zásoby, samostatnost a sebehodnocení

POPIS POMŮCKY

Pomůcka **DiPo® – koncovky podstatných jmen** se skládá z pracovních desek a souboru karet se vzájemnou vazbou (identifikačními znaky) pro kontrolu správnosti řešení úkolu. Jedna pomůcka **DiPo®** je doporučená pro šest žáků nebo šest skupin žáků.

PRACOVNÍ DESKY

DiPo® – koncovky podstatných jmen obsahuje šest stejných pracovních desek. Ve střední části desky jsou dvě barevná pole (zelené a modré) s vepsanými písmeny **-y/ý** a **-i/í**, která slouží jako cílová oblast pro umístění souboru karet. Aby žákovi byla poskytnuta opora, je na pracovní desce uveden pohled na sklopnutí jednotlivých vzorů podstatných jmen. Pracovní deska je vyrobena z kartonu a je oboustranně laminována. Rozměr pracovní desky je 370 × 280 mm.

VZORY SKLOŇOVÁNÍ – ROD MUŽSKÝ					
1. p. pán 2. p. pána 3. p. pána, -ovi 4. p. pána 5. p. pane!, (hochat) 6. p. pána, -ovi 7. p. páneem	1. p. brad 2. p. brada, (leat) 3. p. brada 4. p. brad 5. p. brade!, (hochat) 6. p. brada, -u 7. p. bradem	1. p. muž 2. p. muže 3. p. muž, -ovi 4. p. muže 5. p. muži!, (ot e!) 6. p. muž, -ovi 7. p. mužem	1. p. stroj 2. p. stroje 3. p. stroj 4. p. stroj 5. p. stroji!, (ot e!) 6. p. stroj 7. p. strojem	1. p. p. oděva 2. p. p. oděvy 3. p. p. oděvci 4. p. p. oděva 5. p. p. oděvci 6. p. p. oděvci 7. p. p. oděvou	1. p. soudek 2. p. soudek 3. p. soudek, -ovi 4. p. soudek 5. p. soudek! 6. p. soudek, -ovi 7. p. soudekem
1. p. pán, -ovi, (oděvat) 2. p. pána 3. p. pánaem 4. p. páni 5. p. páni!, -ové! (hochat) 6. p. pánech, (hochat) 7. p. pány	1. p. brady 2. p. bradů 3. p. bradům 4. p. brady 5. p. brady! 6. p. bradích, (ochat) 7. p. brady	1. p. muži, -ovi, (u leat) 2. p. mužů 3. p. mužům 4. p. muži 5. p. muži!, -ové! 6. p. mužích 7. p. muži	1. p. stroje 2. p. strojů 3. p. strojům 4. p. stroje 5. p. stroji 6. p. strojích 7. p. stroji	1. p. p. oděvci, (hmát, -t) 2. p. p. oděvci 3. p. p. oděvcům 4. p. oděvy 5. p. p. oděvci!, (hmát, -t) 6. p. p. oděvci 7. p. p. oděvy	1. p. soudek, -ové 2. p. soudek 3. p. soudekům 4. p. soudek 5. p. soudek!, -ové! 6. p. soudekch 7. p. soudek
-y/ý			-i/í		
DiPo®					
1. p. žena 2. p. ženu 3. p. ženě 4. p. ženu 5. p. ženě! 6. p. ženě 7. p. ženou	1. p. r. je 2. p. r. jí 3. p. r. jí 4. p. r. jí 5. p. r. jí! 6. p. r. jí 7. p. r. jí	1. p. pte 2. p. pte 3. p. pti 4. p. pte 5. p. pti! 6. p. pti 7. p. pti	1. p. kost 2. p. kosti 3. p. kosti 4. p. kost 5. p. kosti! 6. p. kosti 7. p. kosti	1. p. m. so 2. p. m. so 3. p. m. so 4. p. m. so 5. p. m. so! 6. p. m. so, -u 7. p. m. soem	1. p. m. e 2. p. m. e 3. p. m. e 4. p. m. e 5. p. m. e! 6. p. m. e 7. p. m. em
1. p. ženy 2. p. žen 3. p. ženám 4. p. ženy 5. p. ženě! 6. p. ženách 7. p. ženami	1. p. r. jí 2. p. r. jí 3. p. r. jí 4. p. r. jí 5. p. r. jí! 6. p. r. jích 7. p. r. ženám	1. p. ptiček 2. p. ptiček 3. p. ptiček 4. p. ptiček 5. p. ptiček! 6. p. ptičekch 7. p. ptiček	1. p. kosti 2. p. kosti 3. p. kostem 4. p. kosti 5. p. kosti! 6. p. kostech 7. p. kostmi	1. p. m. so 2. p. m. so 3. p. m. so 4. p. m. so 5. p. m. so! 6. p. m. soch 7. p. m. soj	1. p. m. e 2. p. m. e 3. p. m. e 4. p. m. e 5. p. m. e! 6. p. m. ech 7. p. m. e
VZORY SKLOŇOVÁNÍ – ROD ŽENSKÝ			VZORY SKLOŇOVÁNÍ – ROD STŘEDNÍ		

KARTY A ZPĚTNÁ VAZBA (IDENTIFIKAČNÍ ZNAKY)

K šesti pracovním deskám patří soubor 453 karet s textem. Každá karta je potištěna z obou stran (lícová a rubová strana) a má své číslo. Jedna karta má rozměr 85 × 30 mm.

Lícová strana

Na lícové straně karty je uprostřed vytištěna v tabulce s vynechanou koncovkou zkoumaného podstatného jména. Podstatné jméno je zvýrazněno **tučně**.

Rubová strana

Na rubové straně karty je uprostřed vytištěna stejná v tabulce jako na lícové straně s již doplněnou koncovkou zkoumaného podstatného jména. Tato v tabulce je umístěna v barevném poli (červené, modré, šedé barvy). Červená barva je určena pro **i, í**, modrá barva pro **y, ý**. Šedá barva naznačuje kolísající pravopis (blíže viz *Tvary podstatných jmen*).

V barevném poli je také graficky (svorkou) zobrazena **pádová otázka**. Pomáhá žákovi zeptat se na podstatné jméno. Na pravé straně karty je v tabulce písmenný vzor vyslovený. Nad tabulkou je uvedena **informace o čísle**. Shoda koncovky zkoumaného podstatného jména (označeno šedě) se vzorem odpovídající pravopis. V poli nápovědy (spodní část karty) je téma všech karet připomínka k zapamatování, případně upozornění na problematické tvary, ve kterých děti nejčastěji chybují. Pracuje-li dítě s touto nápovědou, **fixuje si zásady pravopisu**. Rod zkoumaného podstatného jména je označen zkratkou **M, Ž, S** v pravém dolním rohu karty. Všechny karty nesou pořadové číslo.

Lícová strana

V novinách byl láněk
o slavném **houlistov** _.

Rubová strana

205	jednotné číslo
<p>V novinách byl láněk o slavném houlistovi.</p> <p><i>kom, čím?</i></p> <p><small>V písmen -ch a -ovi píšeme u podst. jm. vždy i/l. Pozor na písmen -ech v 6. p. ... nm.</small></p>	1.p. císleda
	2.p. císedy
	3.p. císedovi
	4.p. císedu
	5.p. císedů
	6.p. císedovi
	7.p. císedu
	M

Od staré **kobyl**_ hřbě ne ekej.
(italské píslův)

216	jednotné číslo
<p><i>koho, čeho?</i></p> <p>Od staré kobyl_ hřbě ne ekej. (italské píslův)</p>	1.p. žena
	2.p. ženy
	3.p. ženě
	4.p. žen
	5.p. ženů
	6.p. ženě
	7.p. ženom
	Ž

Závodníci stáli na startu
se startovními **čísly** _.

364	množné číslo
<p>Závodníci stáli na startu se startovními čísly.</p> <p><i>kým, čím?</i></p> <p><small>Vzor město má ve všech tvarech.</small></p>	1.p. m. sta
	2.p. m. st
	3.p. m. stům
	4.p. m. sta
	5.p. m. stů
	6.p. m. stech, (m. st. kách)
	7.p. m. sty
	S

Policisté upozornili na nebezpečí
barevnými **kužel** _.

439	množné číslo
<p>Policisté upozornili na nebezpečí barevnými kužel (kuželi).</p> <p><small>Některá slova zakončí na -l, jako <i>kotel, kužel, plevel, chmel, uhel, popel, rubl</i> ... kolísají mezi vzory <i>hrad a stroj</i>. Proto se mohou psát s y/l. -ast jší je y.</small></p>	
	M

► Návod pro práci

VZORY SKLOŇOVÁNÍ – ROD MUŽSKÝ							
1. p. pán 2. p. pána 3. p. pána, -ovi 4. p. pána 5. p. pane!, (hořel)	1. p. brad 2. p. brada, (lou)	1. p. muž 2. p. muže 3. p. muži, -ovi 4. p. muže 5. p. muži!, (or, ex)	1. p. stroj 2. p. stroje 3. p. stroji 4. p. stroji 5. p. stroji 6. p. stroji 7. p. strojem	1. p. p edice 2. p. p edisty 3. p. p edicovní 4. p. p edice 5. p. p edicet 6. p. p edicovi 7. p. p edicem	1. p. soudek 2. p. soudek 3. p. soudek, -ovi 4. p. soudek 5. p. soudek! 6. p. soudek, -ovi 7. p. soudekem		
1. p. pán, -ovi, (hořel)	1. p. hrady 2. p. hrada 3. p. hrady 4. p. hrady 5. p. pán!, -ově! (hořel)	1. p. muž!, -ově, (u hořel)	1. p. stroje 2. p. stroji 3. p. strojím 4. p. stroje! 5. p. stroje! 6. p. strojích 7. p. stroji	1. p. p edicová!, (hořel, d)	1. p. soudek, -ově 2. p. soudek 3. p. soudekům 4. p. soudek 5. p. soudek!, -ově! 6. p. soudekůch 7. p. soudek		
<p>Od staré koby_l h řb ne ekěj. (italské p ístvi)</p> <p>-y/ý</p> <p>Závodníci stá_i na startu se startovním čísl_.</p>		<p>Všechno jsme m li zabalen v pytl_ ch.</p> <p>-i/í</p> <p>V novinách byl láněk o slavném houslistov_.</p> <p>DiPo®</p>					
1. p. žena 2. p. ženy 3. p. ženě 4. p. ženě 5. p. ženě! 6. p. ženě 7. p. ženám	1. p. r že 2. p. r že 3. p. r ži 4. p. r ži 5. p. r že! 6. p. r ži 7. p. r ži	1. p. píse 2. p. píseň 3. p. píseň 4. p. píse 5. p. píseň! 6. p. píseň 7. p. píseň	1. p. kost 2. p. kosti 3. p. kosti 4. p. kost 5. p. kosti! 6. p. kosti 7. p. kosti	1. p. m so 2. p. m sa 3. p. m so 4. p. m so 5. p. m so! 6. p. m so, -u 7. p. m sou	1. p. m e 2. p. m e 3. p. m i 4. p. m e 5. p. m e! 6. p. m i 7. p. m em	1. p. ku e 2. p. ku ete 3. p. ku etí 4. p. ku e 5. p. ku e! 6. p. ku etí 7. p. ku etem	1. p. staveň 2. p. staveň 3. p. staveň 4. p. staveň 5. p. staveň! 6. p. staveň 7. p. staveňm
1. p. žený 2. p. žen 3. p. ženám 4. p. žený 5. p. žený 6. p. žených 7. p. ženám	1. p. r že 2. p. r ži 3. p. ženám 4. p. r že 5. p. r že! 6. p. r žích 7. p. r ženám	1. p. píseň 2. p. píseň 3. p. píseňm 4. p. píseň 5. p. píseň! 6. p. píseň 7. p. píseňm	1. p. kosti 2. p. kosti 3. p. kostem 4. p. kosti 5. p. kosti! 6. p. kostem 7. p. kostím	1. p. m sa 2. p. m sa 3. p. m sa 4. p. m sa 5. p. m sa, (m sa kách)	1. p. m e 2. p. m i, (ostřil)	1. p. ku sa 2. p. ku ar 3. p. ku sům 4. p. ku sa 5. p. ku sa! 6. p. ku souch 7. p. ku say	1. p. staveň 2. p. staveň 3. p. staveňm 4. p. staveň 5. p. staveň! 6. p. staveňích 7. p. staveňm
VZORY SKLOŇOVÁNÍ – ROD ŽENSKÝ			VZORY SKLOŇOVÁNÍ – ROD STŘEDNÍ				

Práce s DiPo® je pro žáky i u itele jednoduchá, rychle se nau í s pom ckou pracova-
vat a brzy se stane jejich oblíbeným pomocníkem p í osvojování tohoto pom m
náro něho u iva.

U itel rozd lí žák m pracovní desky. Dále vybere soubor karet a nachystá
všechny karty nebarevnou (lícovou) stranou k sob a karty žák m rozd lí. Žák
se po p e tení otázky rozhodne, do kterého barevného pole na pracovní desce
karty položí. Karty je lepší pokládat **nebarevnou stranou nahoru**. Po zpracová-
vání celého souboru karet (podle pot eby i d íve) p istoupí žák ke kontrole. Dále
viz *Kontrola správnosti*.

Záleží na u iteli, jakým zp sobem budou žáci pracovat. S jednou pracovní
deskou m že pracovat žák sám nebo se sousem v lavici, p ípadn ve skupin .
Dále m že jeden žák zkoušet druhého žaka a jeho odpov kontrolovat sledo-
váním rubové strany karty. Potom se oba žáci vym ní. Zp sob práce je mnoho.

Ke každému souboru je dodáno p im ené množství prázdných karet, do kte-
rých si každý u itel m že doplnit vlastní oblíbené vazby a v ty nebo doplnit
ztracené karty. Povrchová úprava umož ũje dopln ní libovolných nápv dných

znak a odkaz na karty i pracovní desky fxem. Uitel si tak m že pom cku p izp sobit podle svého. I to je jedna z vlastností, která je pro **DiPo**[®] typická a je velmi kladn a pozitivn hodnocena kreativními u iteli.

Pom cka není primárn ur ena pro zkoušení, je vhodn jší pro intenzivní včvik a rychlejší pochopení této rozsáhlé a obtížné látky.

► **Kontrola správnosti**

Kontrola správnosti **určení pravopisu** je okamžitá a velmi jednoduchá. Barva karty musí odpovídat barv pole na pracovní desce, do kterého byla umíst - na. Rozhrnutím karet v dlani ov íte správnost za azení celé množiny karet bez ohledu na množství. Jediným pohledem rozpoznáte karty, které nebyly za - azeny správn . **Jednodušeji to už nejde.**

U chybn za azených karet si m že dít p e íst nápo v du a zd vodn ní pra - vopisu. Se skupinou chybn za azených karet pak m že žák pracovat dál podle pokyn u itele.

Koncepce pom cky umož ůje žákovi okamžit a samostatn opravit svou práci. Provádí-li kontrolu bezprost edn , **nedochází k fixaci chyb.**

► **Další možnosti využití**

Uvedený návod je pouze orienta ní. Zkušenosti z práce s celou adou **DiPo**[®] prokázala vysokou tvo ivost eských u itel a d tí. Velké množství karet p ímo vybízí k dalšímu didaktickému využití. Soubor lze využít nap íklad:

- ✓ k procvi ování v tné stavby,
- ✓ k upev ování v domostí o sklo ování vzor podstatných jmen,
- ✓ k procvi ování slovních druh ,
- ✓ jako zásobník v t pro diktáty,
- ✓ k nácviku tení už od I. t ídy, zejména p í výuce genetickou metodou tení,
- ✓ k nejr zn jším didaktickým i zábavným hrám.

Soubor karet lze použít také jako kartotéku vhodných v t pro diktáty, dopl ovací cvi ení apod. Žáci mohou opisovat v ty do sešitu, svoji práci sami opravit (porovnat s v tou na rubové stran karty) a ozna it si p ípadné chyby. Tak je možné získat písemný výstup práce žáka. **Pokusy o podvádění jsou při správném přístupu učitele ojedinělé.**

TVARY PODSTATNÝCH JMEN

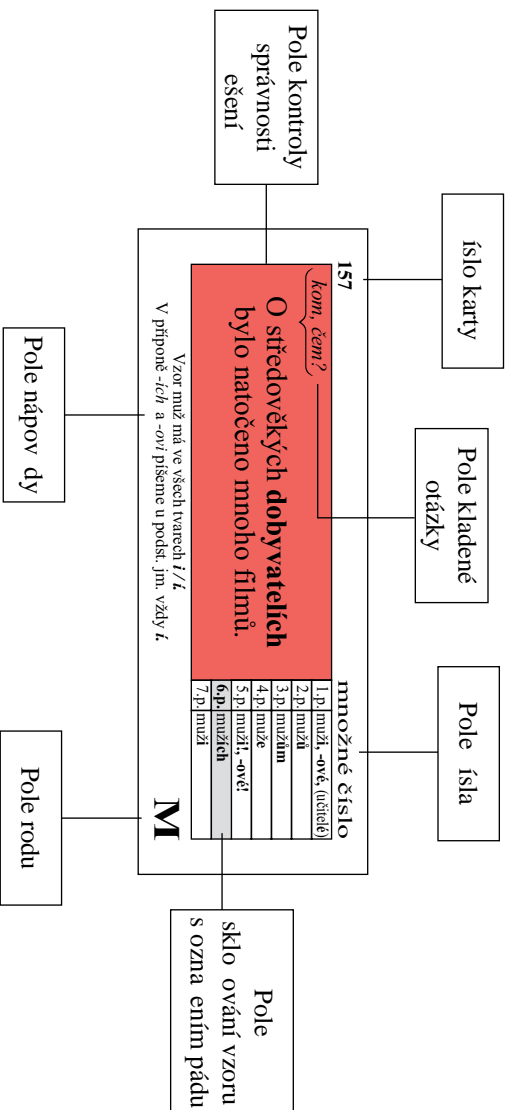
Do souboru byly za azeny pouze takové tvary podstatných jmen, které mají p ed koncovkou obojetnou souhlásku. Tvary, ve kterých je p ed koncovkou tvrdá nebo m kká souhláska (nap . um lci, sportovci, traktory, klády) nebyly za azeny. U podstatných jmen sklo ováných podle vzoru ku e nejsou problémy s pravopisem. Proto jsme je do souboru neza adili.

N která podstatná jména mají tvarové odchylky od vzor a p i sklo ování kolísají mezi m kkými a tvrdými vzory. Jiná mají tvary rodu životného i neživotného. Látka je to pom rn rozsáhlá, doporu uji pro bližší seznámení publikaci:

ČECHOVÁ, Marie, Zdeněk HLAVSA, Antonín TEJNOR a Vlastimil STYBLÍK. Přehledná mluvnice češtiny pro základní školy: [mluvnice se nebojíme]. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1992, 153 s. ISBN 80-852-9836-8.

Protože jde o slova b žn používaná (nap . kotel, kužel, tmel, rorýs, bacil, mikrob), za adili jsme je do našeho souboru. Na t chto kartách je rubová strana šedá, d ti je objeví po rozt íd ní karet na pracovní desce v obou skupinách karet (v erveném i modrém poli desky).

DETAILNÍ POPIS RUBOVÉ STRANY KARTY

© Mgr. Jiří Zibura, 2014

© OldiPo®, 2014

Všechna práva vyhrazena

OldiPo®, spol. s r.o., t. Svobody 20, 779 00 Olomouc
I : 29453241, DI : CZ29453241
telefon: 585 204 055, mobil: 777 213 535
e-mail: oldipo@oldipo.cz, web: www.oldipo.cz